

Demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö 7.1.2014

Nettiäänestystä valmistelevalle työryhmälle kokous

Aika torstai 28.11.2013, klo 13.30 – 15.30

Paikka Oikeusministeriö, Eteläesplanadi 10, neuvotteluhuone Rundi

Osallistujat Kirsi Pimiä, puheenjohtaja
Olli-Pekka Rissanen, VM
Jussi Aaltonen, OM
Jukka Leino, ORK
Marianne Pekola-Sjöblom, Kuntaliitto
Kaisa Nyberg, Aalto-yliopisto
Valtteri Niemi, Turun yliopisto, puhelinyhteys
Antti Vähä-Sipilä, Effi ry

Pysyvä asiantuntija:

Timo Salovaara, VRK

Sihteerit: Heini Huotarinen, Marita Kolehmainen**1. Kokouksen avaus**

Puheenjohtaja kertoi, että HALKE teki linjauksen nettiäänestystyöryhmätyön aloittamisesta kesäkuussa 2013. Työryhmän työskentely jakaantuu kahteen osuuteen: kunnallisen kansanäänestyksen järjestämiseen sähköisesti ja nettiäänestykseen. Työn tulisi valmistua kunnallisen kansanäänestyksen osalta toukokuun 2014 loppuun ja nettiäänestyksen osalta tammikuuhun 2015 mennessä. Työryhmän aineisto on jaettu ja jaetaan jatkossa sähköisesti. Työryhmän työhön on mahdollista osallistua myös videoneuvottelun välityksellä.

Työryhmän jäsenet esittäytyivät lyhyesti. Puheenjohtaja totesi, että työhön lähdetään avoimin mielin mutta kriittisesti. Käytiin keskustelua työryhmän toimintatavoista mm. avoimuuden suhteen. Työryhmä päätti pitää avoimen lähestymistavan alan toimijoihin ja muihin kiinnostuneisiin, mm. Otakantaa-palvelua käytetään prosessin aikana. Puheenjohtaja totesi, että pääsääntöisesti työryhmän työstä voi kukin jäsen kertoa avoimesti ja hankkeen etenemisestä tiedotetaan myös matkan varrella. Työryhmän aineisto on löydettävissä OM:n nettisivuilta: <http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/kehittamishankkeita/nettiaanestystyoryhma.html>

Antti Vähä-Sipilä totesi, että työryhmällä itsellään on kryptologian osaamista, mutta tekniseen vuoropuheluun olisi hyvä käyttää avoimen lähdekoodin / ketterän järjestelmän hankintaan rutinoituneita henkilöitä, koska työryhmän toimeksiannossa on julkishallinnolle epätyypillisiä tietojärjestelmävaatimuksia. Puheenjohtaja mainitsi, että konsultin palkkaamista teknisen vuoropuhelun aloittamiseen on harkittu.

Tässä yhteydessä puheenjohtaja mainitsi myös, että työryhmälle on tarkoitus asettaa parlamentaarinen seurantaryhmä loppuvuoden aikana.

2. Työryhmälle jaettu taustamateriaali

Käytiin keskustelua työryhmälle jaetusta taustamateriaalista. Materiaalin laajuuteen oltiin yleisesti tyytyväisiä, mutta lisäksi toivottiin enemmän yksityiskohtia vuoden 2008 sähköisen äänestämisen kokeilusta. Puheenjohtaja totesi, että työryhmälle toimitetaan aineistoa kokeilusta.

3. Nettiäänestys kunnallisessa kansanäänestyksessä, yleiskeskustelu

Jussi Aaltonen totesi, että aiheesta on jaettu lyhyt muistio. Keskustelua käytiin kunnallisten kansanäänestysten toteuttamisesta.

Jukka Leino kertoi lyhyesti mahdollisuudesta käyttää vaalitietojärjestelmää kunnallisessa kansanäänestyksessä. Siihen tarvitaan useita komponentteja, jotka ovat jo vaalitietojärjestelmässä valmiina. Äänioikeusrekisterin perustamisen yhteydessä on lisäksi palvelu, jolla valtakunnallisesta äänioikeusrekisteristä voidaan perustaa rekisteri muuta vaalipahtumaa varten. Tätä toiminnallisuutta ei ole kuitenkaan testattu.

Puheenjohtaja kertoi, että pian asetettava parlamentaarinen työryhmä käsittelee kysymyksen vaalien ja kansanäänestyksen yhdistämisestä. Nettiäänestystyöryhmä saa tietoa parlamentaariselta työryhmältä sitä kautta, että työryhmillä on yhteisenä sihteerinä Heini Huotarinen.

Käytiin keskustelua nettiäänestyksestä. Todettiin, että mikäli kansanäänestys voitaisiin järjestää pienin kustannuksin, äänestyksiä järjestettäisiin mahdollisesti useammin. Äänestysjärjestelmän kansantajuisuus ja ymmärrettävyys ovat avainasemassa.

Vaalijärjestelmän luotettavuutta ei saa vaarantaa nettiäänestyksessä. Keskustelua käytiin siitä, miten nettiäänestyksessä ylläpidetään luottamusta vaaleihin. Nykyisellään se, että puolueiden edustajat ovat mukana äänestyspaikoilla koko ajan, lisää kansalaisten luottamusta. Nettiäänestyksessä kansalainen joutuisi luottamaan enemmän järjestelmään ja sitä kautta kryptologia- ja ohjelmistoasiantuntijoihin.

Mahdolliset kustannushyödyt

Jos sähköinen äänestys saisi laajasti kannatusta, ennakkoäänestyspaikat oletettavasti vähenisivät ja sitä kautta mahdollisesti kustannussäästöjä voisi tulla viiveellä. Kunnallisessa kansanäänestyksessä voisi tulla säästöä, jos vaihtoehdot olisivat kirje- ja sähköinen äänestys. Todettiin, että nettiäänestys teknisenä ratkaisuna vastaa kirjeäänestystä ja varmasti tulee yleistymään muissa kuin valtiollisissa vaaleissa (osuuskaupat, vakuutusyhtiöt, ym.), joissa kirjeäänestys on yleistä.

Euroopan neuvoston suosituksen mukaan sähköinen äänestys ei voi olla ainoa mahdollisuus äänestää vaaleissa eli lippuäänestystä ei voi jättää pois, joten tästä ei tule kustannussäästöjä. Kunnallisessa kansanäänestyksessä tämä sen sijaan voisi olla mahdollista.

Puheenjohtaja kertoi, että Kuntalaisaloite.fi-palvelussa voidaan tehdä kansanäänestysaloitteita, jotka vähintään viiden prosentin tuen saadessaan menevät valtuuston päätettäviksi. Kun palvelussa voidaan tehdä aloite kansanäänestyksestä, äänestys samassa palvelussa voisi olla sille luonteva jatko. Yksi vaihtoehto sähköisen kunnallisen kansanäänestyksen toteuttamiseen on siis Kuntalaisaloite.fi-palvelussa.

Keskustelussa tuotiin esiin, että kaikki muu vaikuttaminen on sähköistetty paitsi vaalit. Suhtautuminen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja vaaleihin on muuttunut. Lisäksi todettiin, että vaikka sähköisen äänestyksen kokeiluja on tehty runsaasti ympäri Eurooppaa viimeisten kymmenen vuoden aikana ja niistä suurimmasta

osasta on luovuttu, on kuitenkin tässä vaiheessa järkevää tarkistaa, onko markkinoilla olevissa sähköisen äänestysten järjestelmissä tapahtunut kehitystä.

Luotettava sähköinen tunnistautuminen

Keskusteltiin luotettavasta sähköisestä tunnistautumisesta. Nettiäänestystä ei olisi suositeltavaa rakentaa sen varaan, että äänestäjä tunnistettaisiin pankkitunnuksilla. Norjassa tunnistamiseen käytetään verotunnusta, Virossa henkilökorttia. Tunnistautuminen on keskeisessä asemassa. Tunnistautumisen on oltava auditoitavissa ja arvioitavissa.

Suomessa on tällä hetkellä kolme tunnistautumisvälinettä: pankkitunnukset, mobiilitunniste ja sähköinen henkilökortti.

Olli-Pekka Rissanen kertoi, että VM:ssä on parasta aikaa käynnissä työryhmä, joka pyrkii avaamaan markkinoita pankkien suuntaan - jos pankit sallisivat aktivoida mobiilitunnisteen pankkitunnuksilla, mobiilitunnisteen käyttö tulisi varmastikin laajenemaan. Olli-Pekka Rissanen raportoi nettiäänestystyöryhmälle työn etenemistä.

4. Nettiäänestys vaaleissa

Nettiäänestysten myönteisinä puolina on tuotu esille saavutettavuuden parantuminen ulkomailla asuville ja vammaisille, sokeiden vaalisalaisuuden parantuminen, virheellisten lippumerkintöjen väheneminen sekä toive äänestysaktiivisuuden lisääntymisestä ja kustannussäästöistä pitkällä tähtäimellä.

Nettiäänestystyöryhmä järjestää teknisen vuoropuhelun. Teknisessä vuoropuhelussa kyse ei ole hankintailmoituksesta tai hankintamenettelystä, vaan tiedon hankinnasta olemassa olevista järjestelmistä. Vuoropuhelun jälkeen tehdään päätös jatkosta. Tanskan vaaliviranomaisen nettisivuilta löytyy esimerkki viime vuonna toteutetusta vuoropuhelusta, jota käytiin 11 yrityksen kesken, joista 7 tuli loppujen lopuksi mukaan. Puheenjohtaja kertoi, että kutsuasiakirja tekniseen vuoropuheluun valmistellaan ennen seuraavaa kokousta.

5. Seuraavat kokoukset

Seuraava kokous järjestetään torstaina 16.1.2014 klo 14:30-16:30. Aineisto toimitetaan viimeistään kolme päivää aikaisemmin. Kokouksessa käydään läpi kevään aikataulu.

6. Muut asiat

-

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen.